

Hur ska framtidens arbete mot hudcancer se ut?

Under 2018 ska Regionala cancercentrum särskilt arbeta med prevention och tidig diagnostik av hudcancer. Uppdraget ingår i årets canceröverenskommelse och målet är att stoppa den kraftiga ökningen av antalet hudcancerfall i Sverige.

Uppdraget har två delar. Den första är att analysera vad som krävs för att införa ett nationellt program med effektiva metoder för tidig diagnostik av hudcancer, till exempel teledermatoskopi. Den andra delen är att samla alla berörda aktörer för att diskutera hur arbetsfördelningen kring prevention kan se ut.

– Vi kommer att hålla två workshops i oktober där vi samlar berörda

”Strålsäkerhetsmyndigheten har ett tydligt uppdrag, men annars finns det inte så många aktörer som ser det som sitt ansvar att arbeta med den här frågan. Samtidigt är hudcancer den cancerform som ökar snabbast och en av de cancerformer som man faktiskt kan förebygga.”

aktörer för att diskutera de här frågorna, säger Shirin Bartholdsson, projektledare och ordförande i nationella arbetsgruppen för cancerprevention.

VIKTIGT ATT TÄNKA LÅNGSIKTIGT

Den workshop som rör primär preven-

tion hålls den 4 oktober på Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i Stockholm. Syftet är att erbjuda en arena för samtal och att diskutera strategier för det framtida arbetet.

– Hur vill vi att preventionsarbetet i Sverige ska se ut om 40 år? Vilka insat-

ser ska stå i fokus? Vem bör utföra dem? Ska arbetet bli framgångsrikt, så är det nu vi måste börja planera, säger Shirin Bartholdsson.

Prevention av hudcancer handlar om att påverka människors beteende i solen. Att upprepade gånger bränna sig

“Ska arbetet bli framgångsrikt är det viktigt att tänka långsiktigt”, säger Shirin Bartholdsson, projektledare och ordförande i nationella arbetsgruppen för cancerprevention. Foto: Annika Magnusson.

i solen, särskilt som barn, ökar risken att få malignt melanom som är den farligaste formen av hudcancer.

– Strålsäkerhetsmyndigheten har ett tydligt uppdrag, men annars finns det inte så många aktörer som ser det som sitt ansvar att arbeta med den här frågan. Samtidigt är hudcancer den cancerform som ökar snabbast och en av de cancerformer som man faktiskt kan förebygga, säger Shirin Bartholdsson.

AUSTRALIEN EN FÖREGÅNGARE

Tanken med workshopen är att såväl patientföreningar som forskare och personer med praktisk erfarenhet av hudcancerprevention ska bjudas in. Det gäller allt från primärvård och barnhälsovård till forskare med kunskap om sociala faktorerens betydelse för hälsa och hur man påverkar hälsorelaterat beteende.

– Vi har stor kunskap om forskningsläget och vad som borde göras, men frågan är hur och vem som ska svara. Det kanske är aktörer som inte ens har ett uppdrag idag. Det blir lätt att man fokuserar på hur det är idag,

vem som gör vad och vilken budget som finns. Jag vill prata om framtiden, om möjligheter, säger Shirin Bartholdsson.

Hon nämner Australien som ett positivt exempel. Där har staten arbetat målmedvetet under lång tid och på så vis lyckats få ner antalet hudcancerfall.

– De har jobbat med många olika insatser. Allt ifrån att skugga ska vara en naturlig del i offentliga miljöer, till att det ska finnas solkräm på kaféer och andra offentliga platser. Man har också tagit ett stort ansvar kring hur skolan ska bli bättre på att utbilda barn och ungdomar och bedrivit framgångsrika nationella kampanjer.

WORKSHOP OM TIDIG DIAGNOSTIK

Hudcancer är en av de cancerformer där tidig upptäckt är centralt, eftersom det starkt påverkar överlevnaden. Den 5 oktober hålls på SKL även en work-

shop om tidig diagnostik av hudcancer och införandet av teledermatoskopi.

Teledermatoskopi innebär att läkare i primärvården kan fotografera misstänkta förändringar med hjälp av en förstoringslampa på sin mobiltelefon. Bilderna laddas sedan till en databas, så att en hudcancerspecialist kan granska bilderna, ta del av bakgrundsinformationen och skriva ett utlåtande.

– Det innebär en förbättring genom att man utnyttjar husläkarens tillgänglighet i kombination med hudläkarens diagnostiska kunskaper, säger Marianne Maroti, projektledare, överläkare och processledare på RCC Sydöst.

Resultatet från dessa workshops kommer att redovisas till Socialdepartementet under våren 2019 och bildar underlag för framtidens arbete med prevention och tidig upptäckt av hudcancer.

KARIN ALLANDER, KOMMUNIKATÖR RCC VÄST,
KARIN.ALLANDER@RCCVAST.SE

A portrait of Beatrice Melin, a woman with short, curly brown hair, smiling. She is wearing a black cardigan over a colorful patterned top and a necklace with a circular pendant. Her glasses are perched on her head.

Sunda

solvanor väcker dialog och påverkar föräldrar positivt

Den cancerförebyggande satsningen Sunda solvanor som förmedlar hur viktigt det är att skydda sin egen och barnens känsliga hud mot solen har följts upp med positivt resultat. Det som började som ett pilotprojekt omfattar nu barnavårdscentraler i stora delar av landet.

Antalet hudcancerfall ökar i Sverige. Antalet rapporterade maligna hudcancertumörer ökar årligen med sex procent för kvinnor och fem procent för män. Den främsta miljöfaktorn som påverkar risken att drabbas är överexponering av solstrålning.

Ett uppföljningsarbete av den cancerförebyggande satsningen Sunda solvanor har gjort av samtliga regionala registercentrum som deltagit i projektet. Arbetet har nu sammanställts i en rapport som beskriver resultatet och det arbete som genomförts under åren 2014 till 2017.

– Detta är ett bra exempel på hur RCC:s roll inom prevention kan se ut, att stödja verksamheter som vill förstärka sitt förebyggande arbete, säger Beatrice Melin, ordförande för Regionala cancercentrum i samverkan och cancersamordnare vid SKL.

Sunda solvanor började som ett pilotprojekt i Västra Götalandsregionen 2014 under ledning av RCC Väst. Syftet var att öka medvetenheten om vilka delar av dygnet som det är farligast att vistas i solen i Sverige och hur man kan skydda

”När det gäller prevention kan RCC:s roll vara att stödja verksamheter precis på det här sättet”, säger Beatrice Melin, ordförande för Regionala cancercentrum i samverkan och cancersamordnare vid SKL.

barnens känsliga hud. Den cancerförbyggande satsningen riktas särskilt till målgruppen föräldrar med små barn.

– Det är fantastiskt att informationsinsatsen fått så stort genomslag. Materialet har hittills delats ut i 15 av landets 20 regioner och landsting, säger Shirin Bartholdsson, som samordnat projektet och är utvecklingsledare vid RCC Väst, folkhälsovetare samt ordförande i nationella arbetsgruppen för prevention.

BILDBASERAT MATERIAL

Informationsmaterialet Sunda solvanor är ett verktyg för barnhälsovårdssjuksköterskor för att tala om solvanor med småbarnsföräldrar och barn. Hittills har det använts i sjukvårdsregionerna Norr, Sydöst, Uppsala Örebro och Väst.

– Vi har arbetat med ett övervägande bildbaserat material på kylskåpsmagneter och affischer med ett lättförståeligt budskap om vad sunda solvanor innebär. Bilderna gör budskapet mer tillgängligt än om det hade varit textbaserat material. På barnavårdscentralerna har materialet delats ut och används i väntrum, säger Shirin Bartholdsson.

De regionala cancercentrumen har i samarbete med barnhälsovården i respektive region distribuerat cirka 104 000 kylskåpsmagneter och drygt 4 500 affischer.

PÅVERKAR FÖRÄLDRAR POSITIVT

I fokusgruppsintervjuer med de sjuksköterskor som deltog i pilotstudien framkom att informationsmaterialet lett till att de informerat om solvanor på ett mer strukturerat sätt. Den färgglada magneten uppskattas av barn och föräldrar och att det är särskilt uppskattat att få med sig något hem. Sköterskorna upplevde det också som positivt att besöka förskolor, pedagogerna hade varit intresserade och ställt många frågor. Affischen upplevs ha bidragit till en dialog.

Uppföljande telefonintervjuer med föräldrar som fått en magnet vid ett besök på barnavårdscentralen genomfördes också i pilotstudien. I intervjuerna framkom att 76 procent (132 av 174) hade magneten uppsatt någonstans i hemmet och att 66 procent (114 av 174) ansåg att magneten hade påverkat hur de skyddade sitt barn i solen. I tillägg uppgav 18 procent (31 av 174) att de förändrat sina egna solvanor sedan de fick magneten. Förändringen gällde främst vilka timmar man undvek att vara i solen.

Efter att materialet implementerats i fler regioner har enkätundersökningar genomförts av Regionalt cancercentrum

norr, Regionalt cancercentrum väst och Regionalt cancercentrum sydost. De visar att 96 procent (311 av 322) av de responderande barnhälsovårdssjuksköterskorna upplevt projektet som mycket eller mestadels positivt.

Enkätundersökningarna bekräftade även att responsten bland föräldrarna upplevdes vara positiv till 100 procent.

SAMARBETE EN NYCKEL TILL FRAMGÅNG

Det första året som Sunda solvanor presenterades i en sjukvårdsregion innebar en relativt stor insats från det regionala cancercentrumet. Inköp av magneter och planscher har gjorts, ett stort samverkansarbete har krävts för att få alla intressenter delaktiga och att få ut information till rätt personer i rätt tid. Det fanns redan från början en ambition att utforma ett projekt där det regionala cancercentrumet på sikt skulle fasa ut sig själv och låta landstingen själva använda materialet. Så har det också blivit i flera landsting.

– Nyckeln har varit sjuksköterskorna på barnavårdscentralerna. Själva upplägget av projektet och designen av materialet gjordes tillsammans med dem vilket garanterat har bidragit till den stora spridningen i landet. Från RCC:s perspektiv handlar det om att stödja en verksamhet som i sin tur kan förändra beteenden. På sikt är avsikten att detta ska bidra till målet att minska ökningen av insjuknandet i hudcancer i Sverige, säger Shirin Bartholdsson.

ANNA NILSSON, KOMMUNIKATIONSANSVARIG RCC VÄST,
ANNA.NILSSON@RCCVAST.SE

